THUIS EN SCHOOL GOED OP ELKAAR AFSTEMMEN? ZORG VOOR **EDUCATIEF PARTNERSCHAP**

Kinderen ontwikkelen zich beter als thuis en school goed op elkaar afgestemd zijn (Waanders, Mendez & Downer, 2007; Hoover-Dempsey et al, 2005). Het leidt tot groei in hun psychosociale ontwikkeling en bevordert de eigen kracht van ouders. Ook op maatschappelijk niveau is het van belang dat alle kinderen optimale ontwikkelingskansen krijgen. Een goede afstemming tussen thuis en school wordt gekenmerkt door gelijkwaardigheid, wederkerigheid en gezamenlijk beslissen. Echt partnerschap dus, waarbij ouders en leraren op voet van gelijkwaardigheid staan.

Auteur: Dr. H.H.M. Leenders

Partnerschap op basis van gelijkwaardigheid is niet alleen een mooie ambitie, maar ook een wettelijke vereiste. De wet Passend Onderwijs (2014) vraagt van leraren dat zij partners zijn met ouders in het bieden van optimale onderwijskansen voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte en dat zij samen met ouders de juiste ondersteuning zoeken. Maar uit de evaluatie van Passend Onderwijs blijkt dat ouders zich onvoldoende gehoord voelen en beter betrokken zouden moeten worden bij beslissingen rondom zorg (Ledoux & Waslander, 2020).

Uit onderzoek weten we dat een goede partnerschapsrelatie tussen ouders en onderwijsprofessional bevorderlijk is voor motivatie, welzijn, zelfvertrouwen en leerprestaties van leerlingen, en dat het gedragsproblemen vermindert (Bakker et al, 2013; Daamen, 2017). De betrokkenheid van ouders bij de schoolloopbaan van hun kinderen wordt beïnvloed door het opleidingsniveau van ouders, migratiestatus en armoedeproblematiek. Ook blijkt dat ouders met een lagere sociaal-economische status minder betrokken bij de schoolcarrière zijn en geven ouders met een migratieachtergrond aan minder goede relaties met leraren te hebben (Waanders et al., 2007). Naast demografische factoren moeten we daarom ook aandacht hebben voor culturele factoren in het contact tussen ouders en school en de communicatie. Voor anderstalige ouders en ouders met een andere culturele achtergrond dan de dominante cultuur, die wellicht ook minder bekend zijn met het onderwijssysteem, kunnen goede communicatie en goed contact met school een uitdaging zijn (Turney & Kao, 2009). Ook de leraren ervaren handelingsverlegenheid in het omgaan met deze ouders (Gaikhorst, 2014).

HOE GAAT HET ERAAN TOE OP DE SCHOLEN?

De laatste jaren deden we met het lectoraat van Fontys Pedagogiek uitgebreid onderzoek naar educatief partnerschap in het primair onderwijs[1]. We zagen in de praktijk op de scholen, en in vragenlijstonderzoek (842 leraren, 319 ouders) en interviews (55 leraren, 29 ouders) hoe het werkt. Ouders raken beter betrokken bij de schoolloopbaan van hun kind wanneer leraren zich responsief opstellen tegenover de thuistaal, de rolopvattingen van ouders en hun opvattingen over opvoeden en opgroeien. Regelmatige, heldere en tweezijdige communicatie helpt ouders en leraren om wederzijdse verwachtingen en de behoeften van de betrokken kinderen helder te krijgen (Leenders et al, 2019).

Maar waar het gaat om leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften, de doelgroep van Passend onderwijs, blijken leraren ernaar te neigen een expert-rol in te nemen bij beslissingen omtrent zorg, in plaats van de ervaringskennis van ouders te benutten en samen met hen de zorg thuis en op school af te stemmen. Dit hangt samen met de competenties van leraren in het omgaan met ouders. Leraren blijken ouders meer te betrekken bij zorgbeslissingen naarmate zij zich vaardiger voelen om met ouders om te gaan, behalve in het speciaal onderwijs: daar zijn leraren geneigd om ouders minder mee te nemen in beslissingen naarmate zij zichzelf vaardiger voelen. Een mogelijke verklaring daarvoor is de urgentie van de zorgproblematiek bij de leerlingen en de aanwezigheid van leraar-specialisten in het speciaal onderwijs, waardoor kwetsbare ouders eerder overruled worden.

OMGAAN MET MIGRANTENOUDERS EN LAAGOPGELEIDE OUDERS

Terwijl leraren aangeven de meeste handelingsverlegenheid te ervaren in het omgaan met migrantenouders en laagopgeleide ouders, blijken zij dit contact juist wél vanuit partnerschap vorm te geven. Ze reageren begripvol en responsief op ouders in complexe situaties (denk aan ouders in armoede, migrantenouders, vluchtelingenouders en ouders met zwakke taalvaardigheden, zwakke opvoedvaardigheden of psychische problemen).

> *"Ik kan niet van moeder verwachten dat ze de structuur biedt die haar kind – met ernstige ADHD – nodig heeft met die vijf anderen die thuis rondrennen. Ik blijf in gesprek en geef kleine stapjes aan" (leraar)*

Tevens is er begrip voor het feit dat ouders soms geen besef hebben van de problemen van hun kinderen ("En als je zelf heel druk bent en het kind gaat zich ook zo gedragen en school vindt het een probleemgeval, dan zie je dat zelf niet. Dat begrijp ik," – aldus een leraar). Ook bij lastige thema's zoals armoede, misbruik en verwaarlozing gaan leraren het gesprek aan op een niet-veroordelende wijze. Bij grote verschillen in opvatting over opvoeden en opgroeien of bij een taalbarrière doen zij extra moeite om wederzijdse verwachtingen af te stemmen. Het blijkt dat leraren in zulke moeilijke gevallen, wanneer ze het zelf niet goed weten, juist naast de ouder gaan staan en vragen wat deze nodig heeft. Juist wanneer leraren zich onzeker voelen, gedragen zij zich meer als partners en minder als expert (Leenders et al, 2021).

ERVARINGEN VAN OUDERS

Waaraan hebben ouders behoefte en wat is hun ervaring? En hebben ouders van zorgleerlingen andere ervaringen dan ouders van 'reguliere' kinderen? We vroegen het aan ouders op reguliere basisscholen, scholen met veel gewichtenleerlingen ('stimuleringsscholen') en scholen voor speciaal onderwijs. Uit de sterke praktijken die ouders noemen in interviews, blijkt dat het best aan de scholingsbehoefte van kinderen wordt voldaan wanneer er sprake is van een voortdurend proces waarin leraren en ouders elkaar vertrouwen, informatie delen en samenwerken vanaf het allereerste begin van de schoolcarrière van het kind.
Ouders zijn heel duidelijk: de relatie komt op de eerste plaats. Je moet een vertrouwensrelatie opbouwen voordat er dingen te bespreken zijn. Is de relatie al goed, dan kan vrijwel alles besproken worden. En ook al zijn er andere verwachtingen of conflicten, dan komt men er samen vaak wel uit.

[1] De studie naar educatief partnerschap in het primair onderwijs werd mogelijk gemaakt door NWO-SIA (RAAK publiek 2015-02-39P).

"Een goede relatie met de leerkracht is zó belangrijk. Ik moet me op mijn gemak voelen bij hem of haar, als ik iets moeilijks wil bespreken. Ik heb een klik met de leerkracht, de relatie is 100%. Eerlijkheid, open (...). Ik voel me vrij om over alles te praten" (moeder van een zorgleerling)

Daarvoor is regelmatig informeel contact nodig (het 'praatje op de gang'), ook om tussentijds te checken hoe het thuis gaat, of om zaken af te stemmen. Ouders zouden willen dat leraren hen vaker tussendoor over het gedrag van het kind, en niet alleen over de resultaten, op de hoogte stellen. Ze waarderen het heel erg als de leraar hen in oudergesprekken om inbreng vraagt, vraagt hoe het thuis gaat en hun mening ook ter harte neemt. Het is belangrijk om aandacht te schenken aan de verwachtingen over en weer en de wederzijdse ambities met betrekking tot het kind (Leenders et al., 2018).

STERKE STRATEGIEËN VOOR EDUCATIEF PARTNERSCHAP

- **Ouders inzetten voor educatieve taken op school.** Juist ook kwetsbare ouders. Zij leren hierdoor het schoolsysteem veel beter kennen en krijgen een groeiend vertrouwen in eigen kunnen.
- In scholen voor speciaal onderwijs, waar kinderen vaak met busjes naar school komen en ouders elkaar (en de leraar) niet altijd informeel kunnen ontmoeten, organiseert men extra ontmoetingsmomenten tussen ouders. Men brengt bewust ouders met elkaar in contact om hen te leren omgaan met de stigma's die zij ervaren en om ervaringen te delen ("Andere ouders weten wat het betekent om 24/7 een kind te hebben dat alle kanten opgaat", aldus een leraar speciaal onderwijs). In stimuleringsscholen gebeurt dat om migrantenouders elkaar te laten steunen, of als extra doorwerking van het VVE thuisprogramma. Het doel is dan altijd om ouders langs die weg meer bij school te betrekken.

"Bij een kind met moeilijk gedrag in de klas moet je ermee beginnen dat ouders als eerste zelf kunnen aangeven hoe zij het probleem aanpakken en wat zij ervan denken. En laat het kind ook zijn/ haar mening geven. Eigenlijk moet het kind altijd bij die gesprekken zitten" (leerkracht reguliere basisschool).

LITERATUUR

De literatuurlijst kun je hier nalezen.